

Millî Eğitimimizin Yeniden İnşâsında

TEVHÎDÎ BAKIŞ AÇISIYLA DERS KİTABI YAZIM KILAVUZU

Tevhidi bakış nedir?

Kâinata Allah hesabına bakıştır. Yani kâinattan elde edilen bilgilerin; sanatta sanatkârı, eserde ustayı, nimette o nimeti vereni gösterecek veya bunu zihne ve fikre getirecek ifadelerle takdimidir. Buna manayı harfî ile bakış da diyebiliriz.

Tevhidi bakış, ülfeti ve gafleti giderir

Ülfet

Ülfet, alışma ve alışkanlık manasına gelir. Ülfetli bakışta sebep ve sonuç, birlikte değerlendirilmediği için hakikatler gizlenir. Mesela yumurtayı tavuktan alıyoruz. Burada sebep tavuk, yumurta sonuçtur. Hâlbuki önemli bir besin kaynağı olan yumurtayı tavuğun düşünüp yapması mümkün değildir. Bu ancak sebeplerin arkasında bizim ihtiyacımızı bilen sonsuz ilim irade, kudret ve rahmet sahibi birisinin eseri olabilir. İşte sebeplerin arkasında iş gören gizli mutasarrıf ülfet sebebiyle görülememekte ve bunun sonucu olarak kâinattaki her şey tabiata, sebeplere ve tesadüfe verilmektedir.

Ülfet; sürekli aynı şeyin görülmesiyle, o şeydeki mükemmelliği basite almaya sebep olur. Mesela iki kafalı bir insanın dünyaya gelişi, herkesin dikkatini çeker ve bir mu'cize olarak haber yapılır. Hâlbuki her bir insanın mükemmel şekilde ve her organının yerli yerinde mu'cizevî yaratılışı ülfet sebebiyle adiyattan ve sıradan bir hadise olarak görülür.

Ülfet, cahilliğin üstüne serilmiş bir perdedir. Bu perdeyi kaldırmak için Kur'ân, âyetleriyle insanların nazarını alışık oldukları şeylere çevirir. Âyetler yıldızlar gibi ülfet perdesini deler, atar. İnsanın kulağından tutar, başını eğdirir. O ülfetin altındaki harikalıkları, mu'cizeleri her zaman aynı şekilde meydana gelen ve alışılmış olan şeyler içerisinde gösterir¹.

Mesela bununla ilgili Yunus suresi 31. Ayette şöyle buyrulur:

“(Resulüm) *De ki: kimdir gökten ve yerden sizi rızıklandıran? Kimdir kulak ve gözler yaratıp size veren? Kimdir ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkaran? Kimdir kâinatı yerli yerince tedbir ve idare eden? Onlar diyecekler ki, 'Allah'tır.'* öyleyse, 'hâlâ ona ortak koşmaktan korkmaz mısınız?' de. *İşte, hak olan rabbiniz Allah O'dur.*”

İşte tevhidî bakış, bu ülfet perdesini kaldırıp bilimin konusu olan varlıklardaki sanat incelikleriyle yaratılış harikalıklarının görülmesine ve

anlaşılmasına perde aralama gayretidir.

Gaflet

Gaflet, düşüncesizlik ve ihmal sebebiyle, içinde bulunduğu gerçeklerden habersiz olmaktır.

Gaflet, bâtilı hak ve muhali, yani imkânsız mümkün gösteren sebeplerin başında gelir. Mesela gaflet sebebiyle icatta hiç bir rolü olamayan akılsız ve şuursuz tabiat yani doğa ilah yerine konulmaktadır².

Gaflet, hakikatleri görmeye mani olan en büyük sebeplerden birisidir. Mesela bir şeye gayet uzak mesafeden bakılsa, gaflet sebebiyle en büyük şey, en küçük bir şey gibi görülebilir. Bir yıldız, bir mum kadardır denilebilir.

Demek ki, varlıkların meydana gelmesi sonsuz ilim, irade ve kudreti gerektirdiği halde, yaratılıştaki harikalıklar, gaflet sebebiyle hakikati olmayan tabiata, tesadüfe ve sebeplere verilebilmektedir.

Sathi bakış

Yüzeysel, üstünkörü, derinliğine dalmadan ve görünüşe göre bakıştır. Mesela uzaktan bakıldığında semanın etekleri ile dağlar çok yakın ve bitişik görünür. Hâlbuki sema ile dağlar arasında yerden göğe kadar mesafe vardır.

Aynı bunun gibi, sathi nazarla bakıldığında sebeple sonuç birbirine çok yakın ve bitişik gibi görüldüğünden, o sebebin sonucu meydana getirdiğine hükmedilir. Hâlbuki sebepler hakikatlerin görünmesine, bazı hikmetler için konulmuş birer perdedir. Yakından bakıldığı zaman sebep perdelerinin o sonucu meydana getirmesinin mümkün olmadığı ve yaratıcı olma bakımından sebeple sonuç arasında yerle gök kadar mesafenin bulunduğu anlaşılır.

İşte tevhîdî bakış; ülfet ve gaflet gibi sathi ve yüzeysel bakışlardan gelen perdeleri kaldırıp bilimin konusu olan varlıklardaki sanat inceliklerinin ve yaratılış harikalıklarının görülmesini ve yaratıcının bilinmesini sağlar.

Ders kitaplarında niçin tevhîdî bakışla anlatıma ihtiyaç vardır?

Toplumumuzda millî ve manevî değerlerin gittikçe zayıflamasının; sosyal, siyasî, ahlâkî ve ailevî olumsuz sonuçlara yol açtığı açıkça görülmektedir. Cemiyetin bu yaralarının tedavisinde, ders kitaplarının eserde ustayı, sanatta sanatkârı, nimette o nimeti vereni hatırlatacak şekilde tevhid dili ile yazılması, kişilerde kendisine, çevresine ve yaratıcısına karşı sorumluluk duygusunu geliştirecek ve toplum hayatının düzenine önemli katkısı olacaktır.

Bunun yapılmamasının; isyanlara, inkârlara ve azgınlıklara yol açacağı Rahman suresinin tefsirinde şöyle dile getirilmektedir.

“Kur’ân-ı Kerim nimetleri, âyetleri, delilleri tâdât ederken ‘Rabbimizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz?’³

Âyet-i celilesi tekrarlarla zikredilmekte olduğundan şöyle bir delâlet vardır ki:

Cin ve insin en çok isyanlarını, en şedit tuğyanlarını, en azîm küfranlarını tevliid eden (doğuran) şöyle bir vaziyetleridir ki, nimet içinde in’âmı (nimetlendireni) görmüyorlar. İn’âmı görmediklerinden, Mün’im-i Hakikîden

(nimetlerin gerçek sahibi Allah'tan) *gafler ederler. Mün'imden gaflerleri saikasıyla, o nimetleri esbaba veya tesadüfe isnad ederek, Allah'tan o nimetlerin geldiğini tekzip (yalanlamak) ediyorlar*"⁴.

İşte bu yüzden bilimde Yaratıcı'yı devreden çıkararak tek başına sebep-sonuç ilişkisinin ele alınması, kâinatı ve insanı anlamak için yeterli olmayıp, bütüncül düşünceye ihtiyaç vardır. İslâm âlimleri geçmişte bu konuya ısrarla dikkat çekerek fizik ve metafizik düşüncenin birlikte mezc edilerek verilmesine özen göstermişlerdir.

Dünyadaki eğitim sistemlerinin büyük bir kısmı yaklaşık iki yüz yıldır materyalist görüşe göre şekillenmiştir. Böyle bir eğitim sisteminde insanın ruh sahibi bir varlık olduğu dikkate alınmamaktadır. Hâlbuki insan madde ve manasıyla bir bütündür. Bu yüzden bilimlerin takdiminde kadim kültür değerleriyle uyumlu bir dil kullanılmalıdır. Bu da tevhid dilidir⁵.

Bilim dünyasında halen okutulan kitaplar büyük oranda seküler bakışla yazılmıştır. Yani kitaplarda bir Yaratıcı'nın varlığı ve kâinattaki tasarrufu görmezden gelinmekte, hatta doğa ve doğanın unsurları olan ateş, hava, su, toprak ve elementler gibi sebeplere İlahlık payesi verilmektedir.

Allah'ın sonsuz sıfat ve isimlerinin kâinattaki tecellileri olan harika faaliyetlerin akılsız, şursuz ve bilgisiz sebeplere verilmesi mantıklı düşünceye terstir.

Auguste Comte'un öncülük ettiği seküler anlatım felsefesi, yani bilim sahasından bir yaratıcının çıkarılarak yerine sebepler, tabiat ve tesadüfün konulması yaklaşık iki yüz yıl önce Fransız ihtilali ile başlamıştır. İslâm âlemine bu uygulama 1840'lı yıllarda Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin yurda dönüşüyle ve İslâm âlemindeki azınlık okullarıyla girmiştir.

Din ayrı bilim ayrı iddiası

Seküler anlatıma dayanan bu felsefi düşünce din ile bilimin çatıştığı temel görüşünü esas alır. Hâlbuki İslam dini gerçek bilimle çatışmaz. "**Din ayrı bilim ayırdır**" düşüncesi materyalist felsefenin ürünüdür. Bilimle din, akılla vahiy arasındaki kavga, İslâm medeniyetinin kavgası değildir. Çünkü bilimlerin konusu Allah'ın kudret sıfatının eseri olan kâinat kitabıdır. Kur'an da, Allah'ın Kelam sıfatının eseridir. Bunların birbiriyle kavgalı olması mümkün değildir. Tam aksine, Kur'an kâinat kitabının bir nevi tefsiridir. Çok sayıda ayet ve hadis metninden anlaşıldığı üzere, İslam dini ilme ve ilim adamına büyük önem vermektedir. Peygamber mu'cizeleri bunun en büyük delilidir. Mesela Sebe suresi 12. ayetin tefsirinde şu ifade yer alır:

"İşte, Kur'ân-ı Hakîm, enbiyaları, insanın cemaatlerine terakkiyât-ı mâneviye cihetinde birer pişdar ve imam gönderdiği gibi, yine insanların terakkiyât-ı maddiye suretinde dahi, o enbiyanın her birisinin eline bazı harikalar verip yine o insanlara birer ustabaşı ve üstad etmiştir; onlara mutlak olarak ittibâa (uymayı) emrediyor.

İşte, enbiyaların mânevî kemâlâtını bahsetmekle insanları onlardan istifadeye teşvik ettiği gibi, mu'cizatlarından bahis dahi, onların nazirelerine

(benzerlerine) yetişmeye ve taklitlerini yapmaya bir teşviki işmam ediyor (hissettiriyor). *Hattâ denilebilir ki, mânevî kemâlât gibi, maddî kemâlâtı ve harikaları dahi, en evvel mu'cize eli nev-i beşere (insanlığa) hediye etmiştir. İşte, Hazret-i Nuh'un (aleyhisselâm) bir mucizesi olan sefine (gemi) ve Hazret-i Yusuf'un (aleyhisselâm) bir mu'cizesi olan saati, en evvel beşere hediye eden, dest-i mucizedir (mu'cize elidir). Bu hakikate lâtif bir işarettir ki, san'atkârların ekseri, her bir san'atta birer peygamberi pîr ittihaz ediyor. Meselâ gemiciler Hazret-i Nuh'u (aleyhisselâm), saatçiler Hazret-i Yusuf'u (aleyhisselâm), terziler Hazret-i İdris'i (aleyhisselâm)...*

Evet, madem Kur'ân'ın her bir âyeti çok vücuh-u irşadî (doğru yönleri) ve müteaddit cihât-ı hidayeti (çok çeşitli hidayet yönü) olduğunu ehl-i tahkik ve ilm-i belâgat ittifak etmişler. Öyleyse, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın en parlak âyetleri olan mucizât-ı enbiya âyetleri, birer hikâye-i tarihiye olarak değil; belki onlar çok maânî-yi irşâdiye tazammun (içine alma) ediyorlar. Evet, mucizât-ı enbiyayı zikretmesiyle, fen ve san'at-ı beşeriye'nin (insanlığın san'atı) nihayet hududunu çiziyor. En ileri gayâtına (gayesine) parmak basıyor. En nihayet hedeflerini tayin ediyor. Beşerin arkasına dest-i teşviki (teşvik eli) vurup o gayeye sevk ediyor. Zaman-ı mazi (geçmiş zaman), zaman-ı müstakbel (gelecek zaman) tohumlarının mahzeni ve şuûnâtının (işlerinin) aynası olduğu gibi; müstakbel dahi, mazinin tarlası ve ahvâlinin aynasıdır. Şimdi, misal olarak, o çok vâsi menbadan (geniş kaynaktan) yalnız birkaç nümunelerini beyan edeceğiz.

Meselâ, Hazret-i Süleyman Aleyhisselâmın bir mu'cizesi olarak teshir-i havayı (havanın insanın emrinde kullanılması) beyan eden Sebe suresi 12. âyetinin tefsirinde;

"Hazret-i Süleyman, bir günde havada tayeran (uçuş) ile iki aylık bir mesafeyi kat etmiştir (gitmiştir)" der. İşte, bunda işaret ediyor ki: Beşere yol açıktır ki, havada böyle bir mesafeyi kat etsin. Öyleyse, ey beşer! Madem sana yol açıktır; bu mertebeye yetiş ve yanaş.

Cenâb-ı Hak, şu âyetin lisanıyla mânen diyor: "Ey insan! Bir abdim (kulum) hevâ-i nefsin (nefsin kötü istekleri) terk ettiği için havaya bindirdim. Siz de nefsin tembelliğini bırakıp bazı kavânîn-i âdetimden (yaratılış kanunları) güzelce istifade etseniz, siz de binebilirsiniz" ⁶.

İslâm âleminde son bir buçuk asra gelinceye kadar medreselerde din ve fen bilimleri birlikte tahsil edilirdi.

Günümüz islâm âlimlerinin bu konuda düşünceleri nettir

İslâm âlimlerinin geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu konuda düşünceleri gayet açıktır.

"Bütün bilimler bu kâinat kitabının sayfaları, formları ve satırlarını anlamaya ve tefsir etmeye çalışmaktadırlar. Kâinat Allah'ın kudret sıfatının eseri olduğu gibi, Kur'an da kelam sıfatının eseridir. Yani her iki kitap ta Allah'ın eseridir. Bunlar nasıl birbirine karşı olur?"⁷

Bu konuda Nobelle mükâfatlandırılan Pakistanlı fizikçi Prof. Dr. Muhammed Abdüsselam ilimleri; *"Allah'ın kâinattaki eserlerini inceleme san'atı"* olarak tarif eder.

Bilimler kâinattaki varlıkları inceler. Her bir şeklin ve varlığın yapısını, mahiyetini ortaya koymaya çalışır. Dolayısıyla bilimlerin ele aldığı konular kendi dilleriyle yaratıcılarının varlığını ve birliğini gösterirler.

Dr. Abdüsselam Kur'an ile kâinat ve bilimlerin ayrılmaz bir bütün teşkil ettiğini şöyle nazara verir:

*“Kur'an geçmişe ait bir kitap değil, yaşayan bir kitaptır. Kur'an benimle kozmolojiden, fizikten, biyolojiden ve tıptan alınan misallerle, tabiat kanunları üzerindeki ilahî yansımaların bütün insanlığa hitap eden deliller olduğuna dikkat çekerek konuşuyor”*⁸.

Bilimlerin takdim şekilleri

Kâinattan elde edilen bilgilerin iki türlü takdim şekli vardır. Birisi **seküler anlatımdır**. Bunda bir Yaratıcı devreden çıkarılarak O'nun yerine tabiat, tesadüf ve sebeplerin ilâh şeklinde gösterilmesi esastır. Bu yöntemde Yaratıcı'yı nazara vermenin ve yaratılıştan bahsetmenin bilimsel olmadığı ısrarla telkin edilir.

İkinci yöntem ise **tevhîdî anlatımdır**. Bunda kâinattan elde edilen bilgilerin takdiminde son derece sanatlı, nizamlı, intizamlı, hikmetli ve gayeli yaratılışa dikkat çekilir. Böylece varlıkların sonsuz ilim, irade, hikmet ve kudret sahibi bir Yaratıcı'nın eseri olduğu ifade edilir.

Bu eğitimle yetişen gençler; kâinatın ve varlıkların bir yaratıcısı olduğunu ve dolayısıyla kendisinin de sahipsiz olmadığını anlar ve yalnızlık duygusundan kurtulur. Sosyal hayatta da nefsine, ailesine, milletine ve yaratıcısına karşı önemli sorumluluklarının bulunduğu düşüncesiyle hareket eder. Başkasını aldatmanın ve yalanın manevî sorumluluğunun olduğunu bildiği için hak ve hukukta dikkatli davranır. Toplumda sevgi, muhabbet ve yardımlaşmanın büyük mükâfatını dikkate alır.

Sebep-sonuç üzerinde tefekkür

Eşyanın meydana gelmesinde sebep-sonuç ilişkilerine bakıldığı zaman, sebeple sonuç birbirine zahiren yakın görünüyor. Bundan dolayı fen ve sosyal ilimler ders kitaplarında varlıkların meydana gelmesinde sebepler doğrudan işi yapıyor gibi takdim ediliyor. Hâlbuki sebepler iş yapan kudret sahibine zahirî bir perdedir. Perde arkasında asıl iş yapan Cenab-ı Hak'tır.

Abese suresi 24., 32. ayetlerinin tefsirinde bu konu şöyle takdim edilmektedir:

“Mânen der: Size ve hayvânâtınıza rızık yetiştirmek için su semâdan geliyor. O suda, size ve hayvânâtınıza acıyıp, şefkat edip rızık yetiştirmek kabiliyeti olmadığından, su gelmiyor, gönderiliyor demektir. Hem toprak nebâtâtıyla açılıp, rızığınız oradan geliyor. Hissiz, şuursuz toprak sizin rızınızı düşünüp şefkat etmek kabiliyetinden pek uzak olduğundan, toprak kendi kendine açılmıyor; Birisi o kapıyı açıyor, nimetleri ellerinize veriyor. Hem otlar, ağaçlar sizin rızınızı düşünüp merhameten size meyveleri, hububatı yetiştirmekten pek çok uzak olduğundan, âyet gösteriyor ki, onlar bir Hakîm-i Rahîmin perde arkasından uzattığı ipler ve şeritlerdir ki, nimetlerini onlara takmış, zîhayatlara (canlılara) uzatıyor. İşte şu beyanattan Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerîm gibi çok esmânın matlaları (doğuş yerleri) görünüyor”.⁹

“Ne güzel” yerine, “ne güzel yapılmış” denmeli

“Evet, Kur’ân-ı Hakîm, şu Kur’ân-ı Azîm-i Kâinatın en âli bir müfessiridir ve en belîğ bir tercümanıdır. Evet, o Furkandır ki, şu kâinatın sayfalarında ve zamanların yapraklarında kalem-i kudretle yazılan âyât-ı tekvinîyeyi (büyüme, gelişme, farklılaşma gibi yaratılış kanunları) cin ve inse ders verir. Hem her biri birer harf-i mânîdar olan mevcudata “mânâ-yı harfî” nazarıyla, yani onlara Sâni (sanatkâr yaratıcı) hesabına bakar. “Ne kadar güzel yapılmış; ne kadar güzel bir surette Sâniinin cemâline delâlet ediyor” der. Ve bununla kâinatın hakikî güzelliğini gösteriyor.

Amma, ilm-i hikmet dedikleri felsefe ise, huruf-u mevcudatın tezyinatında ve münasebatında dalmış ve sersemleşmiş, hakikatin yolunu şaşırmış. Şu kitab-ı kebirin (kâinat kitabının) hurufatına “mânâ-yı harfî” ile, yani Allah hesabına bakmak lâzım gelirken, öyle etmeyip “mânâ-yı ismî” ile, yani mevcudata mevcudat hesabına bakar, öyle bahseder. “Ne güzel yapılmış”a bedel “Ne güzeldir” der, çirkinleştirir. Bununla kâinatı tahkir edip (hakaret etme) kendisine müşteki eder (şikâyetçi yapar). Evet, dinsiz felsefe hakikatsiz bir safsatadır ve kâinata bir tahkirdir (hakarettir)”¹⁰.

Fen derslerinin tevhid inancı ile verilmesine ait misaller

Bir İslâm âlimi Kastamonu’da kendisine gelip öğretmenlerinin derslerde Allah’tan bahsetmediklerinden dert yanan öğrencilere şöyle cevap veriyor:

“Kastamonu’da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. ‘Bize Hâlıkımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah’tan bahsetmiyorlar’ dediler.

Ben dedim:

Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemadiyen Allah’tan bahsedip Hâlıkı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla (ölçülerle) alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar (ilaçlar) var; şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm (hikmet sahibi. Her şeyi gayeli ve faydalı olarak yerli yerinde yapan) bir eczacıyı gösterir.

Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar (canlılar) ve tiryaklar cihetiyle bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla (tıp ilminin ölçüsüyle), küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâli (sonsuz büyüklük, güç, üstünlük sahibi olan ve her şeyi gayeler ve faydalarla düzenleyen Allah), hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır.

Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbâniye (Her şeyin terbiyecisi ve sahibi olan Allah’ın makinesi. Yani, yeryüzündeki sebze ve meyvelerin her birisi Allah’ın birer makinesidir.) ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın Ustasını ve Sahibini bildirir ve tanıttırır”¹¹.

Tevhid diliyle bir kitap nasıl yazılacaktır?

Ders kitaplarının materyalist felsefeye göre kurgulanması, varlıkların hikmet ve hakikat boyutlarını nazarlardan saklamaktadır. Böyle bir bakış açısı hayatı anlamsız yapıp kültür ve ahlakın yozlaşmasına sebep olmaktadır.

Bunun çaresi, bilimlerin takdiminde; tabiatın, tesadüflerin ve sebeplerin yerine Allah adına bakış açısının kazandırılmasıdır.

Mevcut eğitim sistemlerinde bilimsel bir metin manayı ismi ile yani bir Yaratıcı devreden çıkarılıp tabiat, tesadüf ve sebeplerin eseri şeklinde verilir.

Bu anlatıma birkaç örnek:

“Hücreyi çekirdek idare eder”.

“Atomlar birleşerek molekülleri meydana getirir”.

“Amino asitler birleşerek proteinleri oluşturur”.

Böyle bir anlatımda işi yapan birinci cümlede çekirdek, ikinci cümlede atomlar, üçüncü cümlede ise amino asitlerdir.

Sonsuz ilim, irade ve kudreti gerektiren bu harika işleri, akıllı, ilmi ve kudreti olmayan bu nesneler nasıl yapacaklar?

Böyle seküler bir anlatımın sonunda sadece; *“Bütün bu işleri Allah yaratmıştır”* demek de meseleyi anlatmada yetersiz kalmaktadır. Bu anlatımın **mezc** şeklinde olması gerekir. Yani fiziğin hakikatleri ile metafiziğin hakikatlerinin, bir başka ifade ile ruhla beden bütünlüğü tarzında kaynaştırılarak verilmesi gerekir. Yani verilmek istenen tevhidi mesaj, bilginin içinde yer almalıdır. O halde kâinattan elde edilen bilimler hangi esaslara göre ve ne şekilde tevhid dili ile mezc edilecektir?

Bu mezc, bilimlerin konusu olan varlıklarda tecelli eden isim ve sıfatlara anlatımda dikkat çekilmesiyle mümkündür. Çünkü her bir bilim dalı Allah’ın bir veya birden fazla esmasını yansıtmaktadır.

Tevhîdî anlatımda ya da manayı harfi ile takdimde takip edilecek metotlar:

1. Mümkün oldukça cümlelerde edilgen fiiller kullanılmalıdır

Fiillerin edilgen yapılmasıyla, takdim edilen bilginin bir Yaratıcı’nın eseri olduğu zımnen anlaşılacaktır. Buna sublüminal mesaj da denir.

Örnekler:

Hücreyi idare etme görevi çekirdeğe **verilmiştir**.

Moleküller atomlardan meydana **getirilir**.

Proteinler amino asitlerin birleşmesiyle **oluşturulur**.

2. Allah’ın varlıklarda hâkim olan isim veya sıfatları, sanatta sanatkarı gösterecek tarzda nazara verilmelidir

İslami kaynaklar, kâinattaki varlıkların Allah’ın isimlerine dayandığını ve birer ayna olduğunu ve her varlığın; ölçülü, nizamlı ve gayeli yaratılışıyla yaratıcısını gösterdiğini belirtir. Bilimlerin bir bakıma Allah’ın isim ve sıfatlarının bir açılımı ve tefsiri olduğuna dikkati çeker.

Her bir varlık, belirli bir ölçü, nizam ve intizam içerisinde, bir gaye ve fayda gözetilerek yaratılmış olmasıyla Allah’ın Alîm (sonsuz ilim sahibi) ve Hakîm (hikmet sahibi, her şeyi

gayeli, faydalı ve yerli yerinde yapan) isimlerine ayna olmakta ve o isimlerin tecellilerini yansıtmaktadır.

Kâinattaki bütün varlıkların çok hassas ölçülerde, belirli gayeye göre dengeli, faydalı, hikmetli yaratılışları ve aynı zamanda tabiatıta konulmuş İlahi kanunlara itaatli hareketleri, Allah'ın birçok ismine dayanmakta ve o isimlere ayna olmaktadır.

Mesela, tıp ve eczacılık ilmine göre; yeryüzü büyük bir eczahane ve büyük bir hastahane suretinde yaratılmıştır. Şafi-i hakiki tarafından maddî ve manevî bütün dertlerin ve ihtiyaçların dermanları istif ve ihsan edilmiştir. Bütün bunlar hikmetli bir şekilde şifa verici olan Zat'ın varlığını ve birliğini, her şeye yetişen şefkatini, kudsi ve geniş rahmetini, merhametini ve dertlilere derman yetiştiren Şafi isminin tecellisini göstermektedir.

Mesela, Matematik ilmine göre, varlıklar Allah'ın Adl (adaletli. Her şeyi tam bir ölçü ve miktar ile yaratıp hareket ettiren ve hakkını verip koruyan), Musavvir (her şeye güzel şekil ve biçim veren) ve Mukaddir (takdir eden. Her şeyi önceden ölçülü olarak belirleyen) gibi isimlerine ayna olmakta ve onları yansıtmaktadır. Çünkü matematiğin konusu; sayılar, geometrik şekiller ve ölçülerdir. Mesela, yüzümüzde bulunan; göz, kulak, ağız ve burun gibi organların belirli ölçüde oluşu Allah'ın Adl ismine, belirli şekilde ve yapıda bulunuşu Musavvir ismine, belirli sayıda olması da Mukaddir ismine dayanmakta ve onu yansıtmaktadır.

Bu bütün insanlarda böyle olduğu gibi, bütün hayvan türleri; ağızdan göze, kulaktan buruna ve ayak yapısına varıncaya kadar kendilerine has özelliklere sahiptir. Aynı şekilde bütün bitkilerin her bir çeşidinde kendine has yaprak, çiçek ve meyvelerinin bulunuşu da Allah'ın Mukaddir, Musavvir ve Adl isimlerinin bütün canlılarda tecelli ettiğini ve yansıdığını göstermektedir. Ondan dolayıdır ki, canlı varlıklardaki ölçülü ve oranlı ilahi yaratılış, **altın oran** olarak isimlendirilmektedir.

3. Bilimlerin takdiminde tevhid dili yanında ahlâkî değerler de örtük bir şekilde verilmelidir

Ahlâkî ve insanî değerlerin örtülü şekilde verilmesine birkaç misal

a) Toplumdaki dayanışmanın matematikte örtük şekilde verilmesi

Konu: Toplama

Sayılar alt alta toplandığı zaman elde edilecek değer, rakamların toplamıdır.

Mesela iki tane bir alt alta toplandığı zaman 2 eder. Yan yana yazılınca 11 eder.

Üç tane bir toplandığı zaman 3, yan yana yazılınca 111 eder. Dört tane bir toplandığı zaman 4 eder. Ama bunlar yan yana yazılınca, 1111 eder.

İşte aynı hedef ve gaye etrafında omuz omuza verip birleşen dört kişi 1111 kuvvetinde ve kıymetindedir.

b) Toplumda ihtilaf ve ayrılığın toplumun gücünü büyük oranda yitireceğinin matematikte örtük şekilde verilmesi

Konu: Kesirli sayılar

Tam sayıların çarpımında değer büyüdüğü halde, kesirli sayıların çarpımında sayıların değeri karesi oranında küçülür.

Mesela $5 \times 5 = 25$ iken,

$1/5 \times 1/5 = 1/25$ eder.

İşte fertler arasında ihtilaf ve ayrılıklar, toplumun güç ve kuvvetini, kesirli sayıların çarpımı gibi küçültür ve zayıflatır.

c) Dürüstlüğün matematikte örtük şekilde verilmesi

Problem: Markete giden Ayşe, 2.25 TL'ye gofret, 1.75 TL meyve suyu, tanesi 0.75 TL'den 2 adet kek almıştır. Kasiyere 10 TL veren Ayşe'ye kasiyer para üstü olarak 5.25 Lı vermiştir.

Ayşe para üstünün yanlış olduğunu düşündüğüne göre, Ayşe haklı mıdır? Haklı ise sizce ne yapmalıdır?¹²

Çözüm:

$$0.75 \times 2 = 1.50 + 2.25 + 1.75 + 1.50 = 5.50$$

$$10.00 - 5.50 = 4.50 \text{ TL. para üstü.}$$

$$5.25 - 4.50 = 0.75 \text{ Fazladan Ayşe'ye ödenen para.}$$

Para üstü 75 kuruş fazla verildiği için, Ayşe bu parayı kasiyere vererek dürüstlük örneği göstermelidir.

d) Yaratıcı'nın Rahmet ve Merhametinin biyolojide örtük şekilde verilmesi

Konu: Fotosentez

Fotosentez olayı ile bitkilerde organik madde meydana getirilir. Bu bitkilerin yapraklarında teşekkül eder. Bu olay şu formülle özetlenebilir:

Denklemden görüldüğü gibi, fotosentez olayı esnasında karbon dioksit, su ve ışık enerjisi ile yeşil bitkide karbon hidrat ve oksijen meydana getirilmektedir. Burada ham madde olarak kullanılan karbon dioksit, canlıların solunumu esnasında ortaya çıkan zararlı gazdır. Fotosentezde bu zararlı gaz su ile birleşerek hem bütün canlıların besin kaynağı olan karbon hidrat dediğimiz besinler imal edilmekte ve hem de canlıların solunumda kullandığı oksijen açığa çıkarılmaktadır.

İşte fotosentezde hem bitkilerin, hem hayvanların ve hem de insanların ihtiyaç duyduğu temiz hava ve besinlerin imal edilmesi, Yaratıcı'nın canlılar âlemindeki Rahmet ve Merhametine güzel bir örnektir.

e) Canlılar âlemindeki yardımlaşma ve iş birliğinin biyolojide örtük şekilde verilmesi

Konu: Hücre

Bitki, hayvan ve insanlar gibi büyük yapıları organizmalar binlerce hücreden meydana gelmektedir. Bir hücrenin su veya herhangi bir besine ihtiyacı olduğu zaman bitişindeki hücreden alır. Şayet bitişindeki hücrede o maddeler yoksa o komşu hücre yanındaki

hücreden alır. Onda da yoksa onun komşusundan, o da diğer komşu hücreden temin etmeye çalışır. Bu silsile halinde tâ sona kadar gider. Mesela, ağacın tepesindeki bir hücreye su lazım olmuşsa, bu istek silsile halinde tâ kök hücrelerine kadar iletilir.

Bu, iddia edildiği gibi bir hayat mücadelesi değil, Yaratıcı'nın koyduğu bir yardımlaşma kanunudur.

Günümüzde bilimsel çalışmaların sonuçları açıklanırken Allah'ın herhangi bir varlıkta tecelli eden isimleri nazarlardan gizlenerek her şey tesadüfe, gelişigüze, mevhum tabiata, akılsız ve şuursuz sebeplere bağlanarak bütün güzellikler karmakarışıklığa mahkûm edilmektedir.

İşte bu karışıklığı ortadan kaldırmanın çaresi, yukarıda bahsedildiği tarzda bilimsel bilgide tecelli eden isim ve sıfatların **mezc** edilmesidir. Yani tevhid mesajı bilimsel bilginin içinde verilmelidir. Mesaj ile bilgi ayrı düşmemelidir.

Bilimsel bilginin takdiminde tevhid dili kullanılarak yazılmış kitaplardan bazı örnekler

Aşağıdaki tabloda sol tarafta seküler dille yazılmış bilgiler, sağda ise aynı bilginin tevhid dili ile nasıl yazılabileceğini gösteren ifadeler yer almaktadır. Tevhid mesajı veren kelimeler koyu olarak belirtilmiştir.

<u>2021 yılında Liselerde okutulan 9. Sınıf BİYOLOJİ ders kitabından¹³</u>	<u>Tevhid diliyle yani mana-vı harfiyle hazırlanmış 9. Sınıf BİYOLOJİ yardımcı ders kitabından¹⁴</u>
Seküler ifade	Tevhidi ifade
DNA, canlıların genetik bilgilerini taşıyan ve bilgileri sonraki döllere aktaran, protein sentezini yöneten, çift iplikli sarmal yapılı bir polinükleotittir (Biyoloji 9, s. 66).	Çift zincirli moleküler yapıda DNA molekülü bir yaratılış harikası ve bir kudret mu'cizesidir . Bunlar canlı organizmalarda bilginin depolanması, aktarılması ve kullanılmasında görevlendirilmiş makro moleküllerdir (Biyoloji 9, s. 51).
Hücre zarı; hücreyi dış ortamdan ayıran, dinamik, esnek, ince, seçici geçirgen bir yapıdır. Hücreye şekil verir. Hücreyi korur, sarar ve hücrenin dağılmasını önler (Biyoloji 9, s.111) .	Hücreyi kuşatan ve hücre muhtevasını koruyan hücre zarı, Rabbimizin bir rahmet eseri olarak bütün hücre çeşitlerinde bulunur. Bu zar aynı zamanda canlı, esnek ve seçici geçirgen özelliklere sahip olarak yaratılmıştır . Seçici geçirgen olması demek, her maddenin hücre içine giremeyeceği, yine her maddenin hücre dışına çıkamayacağı anlamına gelir. Yani giriş çıkışlar kontrol altındadır. Nasıl ki bir ülkenin sınırları askerler tarafından korunur ve gümrük

	memurlarınca giriş çıkışlar denetlenirse, hücre zarı da benzer işlerle görevlendirilmiştir. (Biyoloji 9, s.84).
Mitokondri, hücrenin ihtiyaç duyduğu ATP'nin büyük bir kısmını oksijen kullanarak sentezleyen organeldir (Biyoloji 9, s. 104).	Mitokondri, hücrelerde bulunan kapsül şeklinde tasarlanmış enerji üretiminde bir yaratılış harikası olan önemli bir organeldir. Bu organel “canlıların enerji santrali” olarak yaratılmıştır. Vücudun ihtiyacı olan enerjinin üretilmesinde görevlidir (Biyoloji 9, s. 86).
FEN BİLİMLERİ-4¹⁵	FEN BİLİMLERİ-4 yardımcı ders kitabından¹⁶
Seküler ifade Canlı bir varlıktan fosile dönüşmek milyonlarca yıl süren bir dönemdir. Fosilleşme, rastlantıya bağlı bir süreçtir (Fen Bilimleri-4, s.31).	Tevhidi ifade Canlı bir varlıktan fosile dönüşme binlerce hatta milyonlarca yıl süren bir dönemdir. İşte hem geçmişi hem geleceği görüp, bilen ve yöneten Allah fosilleri de bizim ihtiyacımıza göre yavaş yavaş şekillendirmiş ve hizmetimize sunmuştur (Fen Bilimleri 4, s. 28).
FEN BİLİMLERİ-5¹⁷	FEN BİLİMLERİ-5 yardımcı ders kitabından¹⁸
Seküler ifade Güneş kendi etrafında saat yönünün tersine döner (Fen Bilimleri 5, s.33).	Tevhidi ifade İlahi kanun gereği Güneş kendi eksenini etrafında saat yönünün tersi istikamette sabit bir hızla döndürülmektedir (Fen Bilimleri 5, s. 13).

FEN BİLİMLERİ-5'DEN ÖRNEK

OKUMA PARÇASI

Yağmur damlalarındaki mu'cize

Hiç yağmuru düşündük mü? Neyini mi? Birçok yönünü düşünebiliriz. Biz şimdi sadece yağmurun yağışına bakalım:

Yağmur damlaları 6 mm çapındadır. Bundan daha fazla büyütülmez. Yağarken ise asla birbirlerine değmez. Yukarıdan aşağıya doğru bırakılan bir cisim, yer çekimi tesiri altında hızı artarak yere düşer. Minicik yağmur damlamız ise adeta yerçekimine meydan okuyarak ilahi kanun gereği sabit bir hızla yere indirilir. Bu olayın hayati bir hikmeti vardır. Çünkü yer çekimi kanununa uygun olarak birkaç bin metre yukarıdan düşecek damla, yere kurşun hızıyla ulaşacaktı. Hızlı, delici ve tahripkâr olacaktı.

Rahmet sahibi bir kudret tarafından gönderilen yağmur damlaları ne kadar yüksekten düşerlerse düşsünler, yeryüzüne ulaştıklarında ortalama hızları sadece saatte 8-36 km'dir.

Bunun sebeplerinden biri ise yer çekimi kanunuyla hızı artması gerekirken yağmur damlalarının hızının Rabbimizin bir başka kanunu olan hava direnciyle hızlarının dengelenmesidir. Diğer bir sebebi de su damlasının tasarımının hava direnci ile uyumlu olmasıdır¹⁹.

FEN BİLİMLERİ-4. SINIFTAN BİR ÖRNEK

DÜŞÜNELİM, MÜZAKERE EDELİM

Allah'ın bir lütfu olan insan seslerinin farklılığı nasıl bir nimettir? Herkesin sesi aynı olsaydı ne olurdu?

FEN BİLİMLERİ-5'DEN BİR ÖRNEK

HİÇ DÜŞÜNDÜNÜZ MÜ?

Sürtünme kuvveti yaratılmasaydı, birçok hayati olan faaliyetleri yerine getiremezdik. Bir yerde oturamaz, yolda yürüyemez, yazı yazamaz, yemek yiyemez ve araç kullanamazdık. Peki, bütün bunları yapabildiğimize göre, bu sürtünme kuvvetini bütün varlıklara göre kim ayarlamıştır?

HAYAT BİLGİSİ-3'DEN BİR ÖRNEK

UNUTMAYALIM

Allah'ın rahmeti bütün dünyayı kuşatmıştır. Özellikle insanlara olan şefkat ve merhameti sonsuzdur. Bütün nimetleri insanlara vermiştir. Mesela, yağmur ve kar da büyük nimetlerdendir. Canlı hayatının susuz devamı mümkün değildir.

- Peki, bu afetlere ne diyeceğiz?

Dünya insanlar için bir imtihan yeridir. Allah insanları bazı afetlerle, hastalıklarla imtihan etmektedir. İnsan afetlere karşı kendisine düşen gerekli tedbirleri almalıdır. Sonra başına gelen sıkıntıları sabırla, tahammülle ve hoş görü ile karşılamalıdır. Ahirette cennet gibi büyük mükâfatlar verileceğini düşünmelidir²⁰.

Kılavuzu hazırlayanlar

Prof. Dr. Âdem TATLI, Prof. Dr. İsmail KOCAÇALIŞKAN, Dr. İdris GÖRMEZ

KAYNAKLAR

- 1- **Nursi, B. S.** Mesnevi-i Nuriye. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları-1182, 2. Baskı, İstanbul, 2016, s. 276.
- 2- **Kavlak, A.** Ülfet ve Evrim. VII. Uluslararası Bilikler Işığında Yaratılış Kongresi, Bitlis. 19-21 Ekim, 2023.
- 3- Rahman Suresi, 13.
- 4- **Nursi, B. S.** Mesnevi-i Nuriye. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları-1182, 2. Baskı, İstanbul, 2016, s. 147.
- 5- **Tatlı, Â., Akan, H., Kocaçalışkan, İ. ve Güllüce, V. I.** Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi. Harran Üniversitesi Şanlıurfa, Türkiye, 2017. Zelka, M. ve Akan, H. Takdim. Niçin Böyle Bir Kongreye İhtiyaç Duyuldu? 2018, s. 29-30.
- 6- **Nursi, B. S.** Sözler. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600, Ankara, 2016. s. 300-301.
- 7- **Uysal, K.** Beşinci Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi Sonuç Bildirgesi. 23.10.2021.
- 8- **Tatlı, Â. ve Görmez, İ.** Bilimlerin Dilinden yaratılış. Hilal Ofset Matbaası, Isparta, 2019.

- 9- **Nursi, B. S.** Sözler. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600, Ankara, 2016. s. 514.
- 10- **Nursi, B. S.** Sözler. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600, Ankara, 2016. s.156-157.
- 11- **Nursi, B. S.** Sözler. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600, Ankara, 2016. s.185.
- 12- **Tatlı, Â., Dilek, M. Ve Görmez, İ.** Etik ve İnsanî Değerler. İlaveli üçüncü baskı, Antalya, 2019.
- 13- **Acar, B., Tosun, Z. D. Vurgun, A. ve Sarız, M.** Ortaöğretim Biyoloji-9. Devlet Kitapları. Tuna Matbaacılık San. Ve Tic. AŞ, Ankara, 2021.
- 14- **Tatlı, Â., Kocaçalışkan, İ., Alaş, A. ve Satıl, F.** Yeni Bir Bakış Açısıyla Biyoloji 9. Sınıf Yardımcı Ders Kitabı. Dalgıç Yardımlaşma Vakfı, İstanbul, 2022.
- 15- **Özkan, İ.** İlkokul Fen Bilimleri 4. Ders Kitabı. Soripek Yayıncılık, Ankara, 2019.
- 16- **Ay. E., Fırat, M., Bingöl, S., Şen, R., Sivri, K. ve Öztürkçü, H.** Yeni Bir Bakış Açısıyla Fen Bilimleri-4. Sınıf Yardımcı Ders Kitabı. Dalgıç Yardımlaşma Vakfı, İstanbul, 2022.
- 17- **Ünver, E., Yancı, M. V. ve Arslan, Z.** Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Fen Bilimleri 5. Ders Kitabı. SDR Dikey Yayıncılık, Ankara, 2020.
- 18- **İnci, S., Parlakyiğit, A. S., Dilek, F., Kaya, Y. ve Gülmüş, Y.** Yeni Bir Bakış Açısıyla Fen Bilimleri-5. Sınıf Yardımcı Ders Kitabı. Dalgıç Yardımlaşma Vakfı, İstanbul, 2022.
- 19- <https://feyyaz.tv/yagmur-damlalarindaki> mu'cize
- 20- **Can, F., Çolak, M., Ekmekçioğlu, M. K., Turan, N. ve Kaymak, S.** Yeni Bir Bakış Açısıyla Hayat Bilgisi-3. Sınıf Yardımcı Ders Kitabı. Dalgıç Yardımlaşma Vakfı, İstanbul, 2022.